

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİYLE MANZUM BİR METİN: EMİRİ'NİN MEVLİD'İ

Uğur UZUNKAYA *

ÖZET

Bir terim olarak mevlit 'doğum yeri ve doğum zamanı' anlamlarını ihtiva etmektedir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde bir tür olarak değerlendirilen mevlit metinleri Hz. Muhammet'in doğumuna, miracına ve mucizelerine methiye niteliği taşıyan, çoğunlukla manzum ve mesnevi türünde kaleme alınan eserlere verilen bir addır. Mevlit metinleri yapısı itibarıyla tevhit, münacat, naat ile başlamaktadır. Bunu Hz. Muhammet'in doğumu, miracı, çeşitli mucizeleri ve vefatı izler. Mevlit metinleri dua faslıyla tamamlanır. İslam dünyasının hemen tamamında rastlanılan mevlit yazma geleneği İslam tarihinde, edebiyatında, sanatında ve musikisinde önemli bir yer tutar. Bu yazı kaynaklarda 15. yüzyıl şairi olarak kabul edilen Emîrî tarafından kaleme alınan mevlit metninin yazı çeviriminin ve dil incelemesinin yapılmasını amaçlamaktadır. Emîrî'nin Mevlid'inin bilinen tek nüshası İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonu 3821/3'te korunmaktadır. Şimdiye kadar neşredilmemiş olan bu mevlit metni, içinde yer aldığı eserin 31^b-45^b sayfaları arasında bulunmakta ve 15 varaktan oluşmaktadır. Harekeli nesih ile kaleme alınan yazmanın her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. Mevzubahis mevlit metni 345 beyit ve her bendi üç mısradan mürekkep 4 müsellesten oluşmaktadır ve aruzun remel bahriyle yazılmıştır. Başka bir nüshası tespit edilemediğinden eserin yazı çeviriminde yalnızca bu yazma esas alınmıştır. Eserin istinsah tarihi mevcut olmasa da dil özelliklerinden Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetlerini taşıdığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Eski Anadolu Türkçesi, Emîrî, Mevlid, Hz. Muhammed'in doğumu.

A POETICAL TEXT IN OLD ANATOLIAN: EMİRİ'S MAWLID

ABSTRACT

Mawlid as a term comes to mean 'the birthplace and the birthday'. Mawlid, which is evaluated as a poetical type during Old Anatolian Turkish, is the name given to the works that are mostly written in verse and in the form of a mathnawi and it has the characteristics of Prophet Muhammad's birth, his ascension and his miracles. Mawlid texts begin with the poetry of God's oneness and greatness, invocation, and the poem praising the Prophet Muhammad. This paper aims to present in Latin alphabet transcription, the orthographic characteristics and linguistic analysis of the mawlid text written by Emîrî, who is accepted as a 15th century poet in various anthologies. The only known copy of Mawlid by Emîrî is currently located in the Süleymaniye Manuscript Library in Istanbul and carries the identification number of Ayasofya 3821/3. Hitherto unpublished mawlid text is among the folios 31^b-45^b of the work in which it is bound and is composed of 15 folios. It was written in naskh style with vowel point of the Arabic script, each of the page contains 13 lines. The mawlid text in question consists of 345 couplets and 4 poetries composed of three verses written in the ramal meter. Since another copy could not be determined, this manuscript for the transcription of the text is taken as a basis. Although the text has no date regarding when it was copied, it is determined that the manuscript has linguistic characteristics of Old Anatolian Turkish in the light of linguistic points.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Emîrî, Mawlid, the birthday of the Prophet Muhammad.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 26.05.2019; Yayına Kabul Tarihi: 10.06.2019

* Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ERZURUM,
ORCID: 0000-0003-4534-9305, E-posta: uguruzunkaya@gmail.com

Giriş

'Doğum yeri ve doğum zamanı' gibi anlamları ihtiva eden *mevlit* sözcüğü özelde bir edebî tür olarak Hz. Muhammet'in doğumuna, miracına ve mucizelerine methiye niteliği taşıyan, çoğunlukla manzum ve mesnevi türünde kaleme alınan eserlere verilen bir addır. Hemen hemen bütün İslam dünyasında rastlanılan bir edebî tür olarak mevlit ve mevlit metinleri temelindeki kutlamalar bölgesel ve kültürel anlamda farklılıklar gösterse de İslam tarihinde, edebiyatında, sanatında ve musikisinde önemli bir yere sahiptir. Tarihsel gelişimi bakımından Hz. Muhammet hayattayken ve vefatı sonrasında bir mevlid kutlaması gerçekleşmemiş olsa da İslam dünyasında mevlid kutlamalarına ilk kez hükümdar ve maiyetinin teşrihiyle Fatimî Devleti'nde (910-1171) rastlanılmıştır. Daha sonra Begteginlilerden Muzafferüddin Kökbörü'nin (1190-1232) egemenliğinde mevlit bir tören olarak kutlanmış ve Memlûklüler döneminde de devam edilmiştir.¹ Osmanlı'da ise mevlit törenleri III. Murad (hük.1574-1595) ile resmî bir devlet törenine dönüştürülmüş olsa da esasen I. Süleyman (hük.1520-1566) döneminden itibaren mevlit töreni saray protokolünde yer almıştır.²

Türk edebiyatında yaygın adıyla *Mevlid* olarak bilinen Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ı bu alanda başat bir rol üstlenmiş ve ondan sonra da bu türden yazılmış çokça eserde onun etkisi hissedilmiştir. Tarihsel olarak 15. yüzyıldan itibaren belgelenmeye başlanan mevlit metinlerinin bu tarihten sonra da var olması hem İslam peygamberine duyulan sevgi hem de bu türün sevilmesiyle ilgili olmalıdır. Mevlit metinleri yapısı itibariyle tevhit, münacat, naat ile başlamaktadır. Bunu Hz. Muhammet'in doğumu, miracı, çeşitli mucizeleri ve vefatı izler. Mevlit metinleri dua faslıyla tamamlanır.

Kaynaklarda 15. yüzyıl mevlitlerinden sayılan (Aksoy 2007: 326) Emîri'nin *Mevlid*'i Eski Anadolu Türkçesi döneminin ses, şekil ve söz varlığı hususiyetlerini yansıması bakımından oldukça önemli ve şimdiye kadar neşredilmemiş hacimce kısa bir mevlittir. Müstensihî ve istinsah tarihi mevcut olmasa da dil özelliklerinden Anadolu Türkçesi özelliklerini taşıdığı anlaşılan bu eserin bu çalışma kapsamında neşri ve dil özelliklerinin tespiti amaçlanmıştır. Bu yazı mevzubahis metnin müellifi ve yazma hakkındaki bilgilerin sunulmasıyla başlayacak eserin dil incelemesinin ve çeviri yazı alfabesiyle neşrinin yapılmasıyla sonlanacaktır.

1. Emîri Hakkında

Hasibe Mazıoğlu 1972 tarihli *Türk Dil Kurumu'nun 40. ve Divan-ü Lûgati't-Türk'ün 900. Yıldönümleri Dolayısıyla Düzenlenen I. Türk Dili Bilimsel Kurultayı*'nda sunduğu "Yeni Mevlid Metinleri" başlıklı bildirisıyla bu yazının konusunu oluşturan eseri kısa bir değerlendirmeye ilim alemine tanıtır ve yazmanın başından, ortasından ve sonundan toplamda 21 beyitin yazı çevirisini yapar (1975: 78-80). Bununla birlikte Mazıoğlu bu mevlit metninden bahsedilmemiş olsa da Sehî Beg, Laţîfî, 'Âşık Çelebi, Kınalızâde Hâsan Çelebi ve Gelibolulu Muştafâ 'Âlî'nin şuara tezkirelerinde anılan Emîri ile bu eserin müellifinin aynı kişi olacağı kanaatini taşıdığını ifade eder (1975: 78). Mezkur şuara tezkirelerinden Sehî Beg ve Laţîfî'de *Mevlânâ Emîri* diğer tezkirelerde ise *Emîri* olarak kaydedilen şairin gerçek adı Sehî Beg'de *Mevlânâ Seyyid Maḥmūd* (İpekten vd. 2017: 64), Laţîfî'de ve Gelibolulu Muştafâ 'Âlî'de *Seyyid Maḥmūd* (Canım 2018: 138; İsen 1994: 152), 'Âşık Çelebi'de *Seyyid Maḥmūd bin 'Abdu'llâh* (Kılıç 2018: 160) ve Kınalızâde Hâsan Çelebi'de *Maḥmūd bin Seyyid 'Abdu'llâh* (Sungurhan 2017: 210) olarak belirtilmiştir. Bahsi

¹ Mevlit törenlerinin tarihsel gelişiminin ayrıntılı bir analizi için bkz. Özel 2004: 475-479 ve Fuchs vd. 1989: 895-897.

² Osmanlılar'da mevlit törenleri için bkz. Şeker 2004: 479-480.

geçen tezkirelerde Bursa'da doğduğu, II. Bayezid ve I. Selim zamanında *naķibü'l-eşraf*³ olarak görev yaptığı, ilim, züht ve takva sahibi olduğu söylenmiş, riyazete çekilmiş ve nefsiyle mücadele eden biri olarak anılmıştır (Canım 2018: 138). Bunlara ek olarak şiir sahasında "Hassân-ı Şânî" kaside tarzında ise "Zahîr ü Hâkânî" denilerek kendisinden övgü ile bahsedilmiştir (Canım 2018: 138; İsen 1999: 157). 16. yüzyıl şuara tezkirelerinin hepsinde yer alan bu şairin II. Bayezid için yazmış olduğu kasideden 7 beyite bu tezkirelerde yer verilir.

2. Eser Üzerine

Bu çalışmanın konusunu oluşturan yazma eser Türk edebiyatında kaleme alınan diğer mevlitlerle mukayese edildiğinde hacimce küçük bir metindir. Aruzun remel bahriyle yazılmış olup kimi beyitlerde vezin hataları mevcuttur. Eserin bilinen tek nüshası İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonu 3821/3'te korunmaktadır. Mevlit metni bağlı bulunduğu eserin 31^b-45^b sayfaları arasında yer almakta ve 15 varaktan oluşmaktadır. Harekeli nesih ile kaleme alınan yazmanın her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. Metinde 035-038. ile 158-160. beyitler arasında yedi Arapça beyit mevcuttur. Mesnevi türünde yazılmış olan bu eserin 200-203 arası numaralandırılmış kısımlarında her bendi üç mısradan mürekkep müselles bulunur. Başka bir nüshası tespit edilemediğinden eserin yazı çevirimi bu yazma üzerinedir. Eserin istinsah tarihi mevcut olmasa da dil özellikleri ışığında Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetlerini taşıdığı söylenebilir.

3. Eserin Dil Hususiyetleri Üzerine Notlar

İstinsah tarihi bilinmemesine karşın Emîrî'nin *Mevlid*'inin elimizdeki nüshasının harekeli nesih ile kaleme alınmış olması eserin yazıldığı dönemin imlâ, ses ve şekil özellikleri hakkında fikir verir. Aşağıda da inceleneceği üzere eserin dilinin Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Bu dönemle ilgili metin neşirlerinde ve dil bilgisi çalışmalarında dönemin dil hususiyetleri ayrıntılı olarak ele alındığından burada yalnızca eserden yansıyan ve nüshayı belirgin kılan hususlara değinilmekte yetinilecektir.

Arap harfli Türkçe metinlerin imlâsında hemen her dönemde karşılaşılan ve Eski Anadolu Türkçesi döneminde de sıklıkla belgelenen ötümlü dudak ünsüzü /b/'nin ötümsüz dudak ünsüzü /p/ yerine yazıldığı örnekler metinde özellikle -(U)p zarf-fiil ekinin imlâsında dikkat çekmektedir: گلوب *gelüp* 032; قلوب *kıluḡ* 054; طوروب *ṡurup* 061 vd. Mevzubahis metin ötümlü diş-damak ünsüzü /c/ ile ötümsüz diş-damak ünsüzü /ç/'nin Türkçe kelimelerdeki imlâsında bir tutarlılık göstermez: نېچه *neçe* 002; نېچه *neçe* 015; نېچه *neçe* 018; نېچه *neçe* 019 vd. Yine bir imlâ özelliği olarak kapalı /è/ sesi ye (ى) ile gösterilmiştir: ويرمز *vèrmez* 009; ديرسك *dèrisesē* 012; دېنلدي *dènildi* 015 vd.

Dil uyumu bakımından metin sağlam bir görüntü arz eder; fakat Türkçenin tarihî dönemlerinin tamamında görülen *er-* fiilinden gelişen *i-* yardımcı fiiline eklenen {-ken} zarf-fiil ekinin uyuma girmediği görülmektedir: يوغيکن *yoğiken* 023. Eski Anadolu Türkçesiyle kaleme alınan diğer dönem eserlerinde olduğu gibi bu metinde de dudak uyumu zayıftır. Eski Türkçede çok heceli sözcüklerin sonundaki /G/ sesinin sıfırla nöbetleşmesine metinden şu örnek verilebilir: *ķapusın* 050; *ķapusını* 302; *ķapūndur* 341. İsim ve fiil yapımında görev alan eklerin ünlüsünün düz yahut yuvarlak olması sebebiyle dudak uyumu dışında kalan durumlar için şu örnekler sıralanabilir: *artuķ* 153; *içerü* 291; *ilerü* 211; *dürlü* 002; *gizlü* 021; *sensüz* 260; *olındı* 338; *bulışdı* 198 (ayrıca krş. *buluşmadı* 206) vd. İsim ve fiil çekiminde görev alan eklerin ünlüsünün düz yahut yuvarlak olması sebebiyle de dudak uyumu dışı kullanımlara rastlanır: *dirilüp* 122; *bişirüp* 131; *dèyü* 176;

³ *Naķibü'l-eşraf* için ayrıca bkz. Buzpınar 2006: 322-324.

êtsünler 229; gelsün 247; geçsün 249; eylesün 168; nécedür 155; gibidür 231; yaraşur 194; sulţānumuz 251; cānumuz 251; étdük 340; geldük 342; gözi 122; ömrince 275; varduğınca 272 vd.

Ünsüz değişimleri bakımından yazıldığı dönemin de bir özelliği olarak metinde söz başında /t/ > /d/ ötümlüleşmesi yaygın olarak görülmektedir; ancak art ünlülü sözcüklerde bu durum her zaman tutarlı değildir: *dérem* 019; *dağı* 024; *dikildi* 058; *döşek döşendi* 059; *düş* 062; *düşüp* 195; fakat *toğduğı* 049; *şurup* 061; *toğrı* 173; *toğsan* 219; *tağları* 276; *şolındı* 289; *şonını* 328 vd. Söz başında /k/ > /g/ ötümlüleşmesine ise şu örnekler verilebilir: *gök* 024; *gece* 051; *gerü* 055; *gözleri* 106 vd. Söz içi ve söz sonunda /k/ > /ğ/ sızıcılılaşmasına metinde iki örnekte rastlanır: *dağı* 024; *yoğsul* 096. Söz içi ve söz sonundaki /b/ ünsüzü bir dönem özelliği olarak /v/'ye değişmiştir: *severdi* 108; *evimüş* 056 vd. Yine söz başındaki /b/ sesinin Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliği olarak üç sözcükte /v/'ye değişmesine de rastlanır: *varduğça* 097; *varayın* 190; *vardı* 146; *vêrdün* 067 vd.

Metnin şekil bilgisi de dönem eserlerinden büyük bir farklılık göstermez. Durum ekleri bakımından incelendiğinde ilgi durum ekinin metinde {(n)Uñ} şeklinde olduğu görülür: *evlâdınuy* 348; *anuy* 346; *karınuy* 138; *nûruy* 071; *kulağuy* 130; *koynuy* 133 vd. Belirtme durumu eki {(y)I} şeklinde dönem özelliğini devam ettirir: *ümmetini* 081; *Muştafâ'yı* 082; *tuzını* 090; *kuzı* 120 vd. Yönelme durumu eki ise {(y)A} şeklinde tanıklanmıştır: *karıya* 140; *ğarıya* 256; *kâyinâta* 107; *ortaya* 122 vd. Bulunma durumu eki {+dA} şeklinde görülür: *anda* 002; *şanda* 079; *bucağında* 080; *yolında* 101; *anda* 328 vd. Ayrılma durumu eki dönem özelliğinden farklılaşmaz, {+dAn} şeklindedir: *kuzıdan* 121; *bundan* 129; *barmağından* 142; *aradan* 209; *ağlamağdan* 254 vd. Vasıta durumu eki olarak {+IA} belgelenmiştir: *aşhâbıla* 135; *rıfşıla* 241; *kıyâsıla* 345; *yêrile* 024; *birle* 196; *şiddetile* 242 vd. Eşitlik durumu eki {+CA} şeklinde görülmektedir: *bunca* 154; *varduğınca* 272; *günâhınca* 287; *nêce* 002 vd. Yön gösterme durumu eki {+re}, {+rû} ve {+erü} olarak tespit edilmiştir: *içre* 089; *içerü* 291; *bêrû* 178; *gerü* 330 vd. Metinde geçen iyelik ekleri şahıslara göre örnekler üzerinden şöyle izlenilmektedir: *habîbüm* 045; *rabbün* 186; *anası* 138; *cānumuz* 251; *göñliñüz* 074; *oğulları* 299. Görülen geçmiş zaman şahıslar üzerinden örneklerle şöyledir: *şandum* 078; *buyurduñ* 293; *yarıldı* 041; *geldük* 342; *bağladılar* 191. Öğrenilen geçmiş zaman eki tespit edilebildiği kadarıyla şahıslara göre şunlardır: *getürmişem* 222; *gelmişdür* 060; *gelmişüz* 061; *saçmışlar* 090. Metinden yansıyan örneklerle geniş zaman çekimleri ise şöyledir: *bulur* 026; *bulurlar* 227. Gelecek zaman eki {(y)IsAr} yalnızca iki kez geçmiştir: *bulısar* 044 ve *gêdiser* 296. Emir kipinin çekimi için metinden yansıyan örnekler şunlardır: *uzadayın* 275; *bil* 223; *şılsun* 168; *varalum* 253; *bulsunlar* 228. İstek kipinin çekimiyle ilgili metindeki örnekler ise şöyledir: *koynam* 287; *varasın* 306; *şefâ'at êde* 346; *gıreyüz* 295; *êdesiz* 266; *öldüreler* 124. Şart kipinin çekimi ise metinden yansıyan örneklerle şu şekildedir: *açarsañ* 014; *rāvī olsa* 269; *vêrmezışeñüz* 307.

4. Metin

[31b]

- 001 Allāh adın evvelâ zıkr êdelüm
ol kerîme bî-şisâb şükr êdelüm
- 002 bir kez ismu'llāhı zıkr êtseñ 'ayān
keşf olur anda nêce dürlü nihān
- 003 zîrâ oldur kâdir ü hayy u kâdîm
hâlik ü ferd ü ahaddur hem raşîm
- 004 fazlına anuy nihâyet yok durur
şudretine şadd u gâyet yok durur

- 005 kâdir ü hayy u ebeddür ol ilâh
hem şameddür bî-zevâl ol pâdişâh
- 006 bir ulu sultândur ol şâh-ı cihân
rabb-i bâkî lâ-yemûtdur bî-mekân
- 007 hem münezzeh bir durur bî-şek hemân
bî-şebîh ü bî-mişâldür bî-gümân
- 008 rahmeti deryâsınuñ oranı yok
hikmetinüñ hadd ü pâyânı yok
- 009 evvelinden hiç ahad vèrmez nişân
evveli yok âhîridür bî-kerân
- [32a]
- 010 istedi kim rahmetin îşâr éde
kudretinüñ zerresin izhâr éde
- 011 cümle zî-rûh kâtib olsaydı hemân
haşr olinca kudreti olmaz beyân
- 012 rahmet étsün dériseñ bârî saña
eş-şalavâtu ve's-selâm dé sen aña
faşl fi-beyâni ricâ'i'd-du'â min-cemâ'ati'l-müslimîn
- 013 eydeyin ben Muştafâ'nuñ mevlüdün
aşlı ile diñle ey ehl-i yakîn
- 014 can kulağın ger açarsañ bu söze
bu eñâdîşdür ki naql édem size
- 015 néçe vech üzre dénildi bu kelâm
ol resülün medhîni ey bedr-i tām
- 016 ben de yazdum bir iki söz 'aczile uş
kim ki bu 'abdı du'âdan aña hōş
- 017 hayrıla halk anları yād eylesün
hazret-i Haq rûhların şād eylesün
- 018 diñleñ émdi Muştafâ'nuñ mevlüdün
néce geldi bu cihâna şâh-ı dîn
- 019 evvelâ néçe yaratdı Haq anı
ol resülün vaşfidur dérem bunu
- 020 istedi kim kudretin izhâr éde
birligine dü-cihân ikrâr éde
- [32b]
- 021 gizlü gencin dağı hem kıla zuhûr
gendi hâşşından yaratdı anda nûr
- 022 Ahmed'ün Haq nûrın evvel kıldı var
rûhını halk étdi andan âşikâr
- 023 yogîken bu 'arş u ferş ü kâyinât
evvelâ vèrdi habîbine hayât
- 024 şonra halk oldu bu varlık ey 'amû
yérile gök hem dağı uçmağ tamu
- 025 âdemi halk étdi şonra zi'l-celâl
nûr-ı Ahmed aña étdi intiķâl
- 026 şonra Havvâ alnına naql étdi nûr
her kime varsa o nûr bulur sürür
- 027 vaşf-ı nûra gerçi halk t̄alib durur
bu zamânda ihtîşâd maţlûb durur
- 028 seyr kıldı çün bu minvâl üzre nûr

- 029 enbiyā alnında hōş étđi zuhūr
vardı ‘Abdu’llāh’a sonra nūr pes
geldi ašla vāşıl oldı sözi kes
- 030 Āmine hatuna naql étđi hemān
cümle ‘ālem buldı hōş emn ü emān
- 031 pür-ziyādur ‘āleme nūr-ı resül
hem müsāfirdi elestden bërü ol
- 032 çün maķāmına gelüp buldı karār
nūr-ı Aḥmed oldı sâbık ber-karār
- 033 cümle zî-rûḥ kâtib olsaydı ‘ayān
ḥaşra dek evşâf-ı nūr olmaz beyān
- [33a]
- 034 raḥmet etsün dërisen bārī saḡa
es-salavātu ve’s-selām dë sen aḡa
medḥ-i resülu’llāh ‘aleyhi’s-selām
- 035 *lehu’n-nesebu’l-‘ālī feleyse ke-mitlihi*
ḥasīb’un nesīb’un muḥsin’un mutekerrimu⁴
- 036 *celil’un bi-tāci’l-makrumāti muḥşaşas’un*
cemil’un bi-ālā’i’l-bahāi mu’ammedet’un⁵
- 037 *femā’l-kevvu illā ḥulletun ve muḥammed’un*
ṭırāz’un bi-anvāri’n-nubuvveti mu’allimu⁶
- 038 *elā ḡul li-ḡam’in nāze’ü in erze’ü*
necāten bihi şallü ‘aleyhi ve sellimü⁷
rivāyet-i Āmine hatun
- 039 pes Āmine bir rivāyet eyledi
yazdı rāviler rivāyet eyledi
- 040 dër rebî’ü’l-evvel ayıydı benām
on ikinci gëcesiyidi bi’t-tamām
- 041 dārımuḡ dīvārı yarıldı hemān
oldı Meryem Āsiyā Hācer ‘ayān
- 042 dëdiler muştuluk olsun ey nigār
bir oḡul vërdi saḡa perverdigār
- 043 bir veleddür dëyelüm evşāfını
hem anuḡ etbā’ını elṭāfını
- 044 nāmıdur anuḡ Muḥammed Muştafā
cümle ‘ālem bulısar andan vefā
- [33b]
- 045 hem anuḡ şanında Ḥaḡ levlāk dëdi
ol ḡabībüm çün durur eflāk dëdi
- 046 dër resülu’llāha olduḡ ana sen
ḡamdüli’llāh ḡalmadıḡ bî-gāne sen
- 047 sonra geldi ḡürī anda bî-ḡiyās
hiç ḡisābın bilmez anuḡ ecinn ü nās
- 048 her birinüḡ var elinde bir ṭabaḡ

⁴ “O’nun (Hz. Muhammed) nesebi yücedir. O’nun gibi soylu, itibarlı, ihsan sahibi ve cömert kimse yoktur.”

⁵ “Keramet tacıyla yüksek makamlıdır. (Allah tarafından) ona isnat edilen zarafetin ihtişamı güzeldir ve ona mahsustur.”

⁶ “Dünya (onun yanında) zerre kadar kıymetli değildir. Hz. Peygamber nübüvvet nurlarıyla müstesnadır, (böyle) bilinir.”

⁷ “Haydi çekişen kavme söyle: (Çekişmeden) vazgeçin. Hz. Peygamber ile kurtuluşa ermek için salavat getirin.”

- 049 nûrıla tezyîn kılmış anı Hâk
anadan toğduğı sâ'at Muştafâ
050 saçalar ulu nûrı tâ bula şafâ
ba'dehu Cibrîl'e emr êtdi hüdâ
yap şamunuş şapusın gêtsün 'anâ
051 bu gece def'-i hicâb êt yâ emîn
aç dağı bâb-ı cinânı dër hemîn
052 ins ü cin de ğayra nâzır olmasun
cümle zî-rûh ğaflet êdüp yanmasun
053 ol habîbu'llâh gelürdi bu gece
hâk size rahmet kıla uçdan uca
054 dağı rıdvâna kılup ol bir nidâ
cenneti tezyîn eyle dëdi Hüdâ
055 bir rivâyet kıldı Âmine gerü
bî-'aded hürî baña geldi bërü
056 evimüş saşkın açdılar hemân
yërde gökde her nihân oldı 'ayân
057 üç 'alem dağı belürdi ol zamân
üç yère dikdiler anı bî-gümân
[34a]
058 ka'betu'llâha dikildi birisi
şarkıla ğarbda dikildi ikisi
059 bir döşek döşendi gökde hemîn
nâmı sündüsdür döşeyen anı emîn
060 ba'dehu üç hürî gelmişdür ezel
hizmete göndermiş anı lem-yezel
061 tîz şurup geldiler anlar yanuma
gelmişüz dër hizmete cânânuma
062 dëdi düş üstüme ey cânum canı
her belâdan gerçi şaşlar Hâk seni
063 düşdüm üstine vü ğâyet şuşadum
hürilerden bir içim şu istedüm
064 bir lezîz şovuk beyâz şu vërdiler
ayağum tozına yüzler sürdiler
065 geldi bir ak kuş kanad urdı baña
arşamı berk şığadı kaldum şaşa
066 acı ağrı görmedüm şâh-ı resül
toğdı ol sâ'at içinde pür-uşül
medh-i resül 'aleyhi's-selâm
067 ey pāk-dîn ki gelüp cihâna vërdüş leşâfeti
şer'üş şomadı 'adlile sürdi şekâveti
068 her kim şaşa ümmet ola şıdkıla tâ ebed
gendi eliyle fetş êder ebvâb-ı cenneti
069 şol ki şomad ri'âyet êder şer'-i sünnetüş
görmez 'azâb-ı nâr muşarrer bulur selâmeti
[34b]
070 çün kim müsâfir olduş cihâna ey emîn-i Hâk
Allâh şaşa 'arş-ı pākî üzre kıldı ziyâfeti
071 bu 'âleme nûruş ziyâ vërdi şöyle kim
Kudüs-i şerîfi kıble êdüp hüdâ vërdi sa'âdet

- 072 Ka‘betu’llāh rakşa girdi senünçün ey şāh-ı dīn
anuñçün bēş vaqtde secde éder islām cemā‘ati
- 073 bu bī-çāre ḥaķīr [ü] derd-mend Emīr
‘özr édüp sen şefī‘-i ḥalkdan umar ri‘āyeti
**faşl fi-beyāni rivāyeti Āmine ḥatun hiye vālidetü’n-nebī ‘aleyhi’s-
selām**
- 074 bir rivāyet eydelüm gūş eyleşüz
cān u dilden gönleşüz ḥōş eyleşüz
- 075 Āmine dēr eşitdüm ol vaqt şiddeti
aldı benden ‘aql u fehm ü kudreti
- 076 tīz gērü gendüme geldüm ey ‘amū
gétmiş andan ḥūriler gördüm kamu
- 077 hem yanumda Muşafā’yı bulmadum
ğam țārī oldı aşlā gülmedüm
- 078 ḥūriler şandum alup gétđi anı
āh édüp dédüm ki ey cānum canı
- 079 kıanda gétđüñ ey ciger köşem benüm
ḥasretüñ nārıla yandı tenüm
- 080 nāgehān gördüm o maḥbüb-ı Ḥüdā
ev bucağında resül-ı bā-şafā
- [35a]
- 081 ol mübārek başı varmış secdeye
ümmetini ya‘nī ki Ḥaķ‘dan isteye
- 082 Muşafā’yı çün ki gördüm böyle ḥōş
mevc urup baḥr-i maḥabbet kıldı cüş
- 083 istedüm alam elüme ey emīn
bir nidā erişdi hātifden hemīn
- 084 dēdi aña vērmesün kimse keder
Ḥaķ te‘ālā gör né rağbetler éder
- 085 ol dem içre bir melek geldi bērü
aldı gétđi anı getürđi gērü
- 086 yandı ḥikmet bilmedi kimse anı
böyle emr eyledi anda ol ganī
- 087 ba‘zılar dēdi Muşafā ol zamān
geldi bir aķ bulut aldı bī-gümān
- 088 dēr Āmine gēne bunda bir kelām
geldi gērü ol zamān ḥayrū‘l-enām
- 089 cümle ‘ālem içre bulmuş rağbeti
göbegi kesilmiş olmuş sünneti
- 090 tuzını saçmışlar şarıp bir aķ şūfa
nūra ğark olmuş ser-tā-pā Muşafā
- 091 geldi ol dem ‘āleme şāh-ı resül
raḥmete’n-li‘l-‘ālemīn ol pür-uşül
- 092 bildi ‘ālem-i ḥalk toğdı pür-şafā
raḥmete’n-li‘l-‘ālemīn mājā’ illā Muşafā
- 093 cümle eşyā çağrısup dēdi aña
merḥabā ey faḥr-i cümle enbiyā
- [35b]
- 094 diñleşüz ḥōş bir rivāyet-i mu‘teber
véreyin aḥlāķ-ı aḥmedden ḥaber

- 095 nêce vèrdi ‘alemler hulk-ı hasen
gör nè ‘izzetle yaratmış zü'l-minen
- 096 başladı hilâl iken bedr ola ay
şefkatı andan umar yohsul u bay
- 097 edeb ehli oldı varduqça tamâm
hep anı müteħannin éderidi hâş u ‘âm
- 098 şöyle istihyâ éderidi halkdan ol
‘âleme rahmet vèrilmışken resül
- 099 şöyle medh étدی anı rabbü'l-enâm
ol celîl levlâk buyurdi ve's-selâm
- 100 érđi on dört yaşına ol emîn
ol şerîf ü rahmete'n-li'l-‘âlemîn
- 101 dîn yolında istikâmet étđi hem
dağı hem kâfir içine düşđi ğam
- 102 hîç harâmuñ yemedi bir zerresin
nehy édüp yèñ dèmedi bir kaçresin
- 103 dünyevî vü uhrevî kizb eylemedi
ümmetine dağı eyleñ dèmedi
- 104 lehvile lağv étmedi şâh-ı nebî
kullu lu'bin hem harâmundur dèdi
- 105 hîç tekebbür eylemezdi kimseye
‘izzet édüp şöyle yohsul u baya
- 106 söylese dürler olurđı sözleri
‘aynı Yûsuf'dı mübârek gözleri
- [36b]
- 107 kâyinâta ger çü kim ol şâhıdı
illâ efkar nâsıla hem-râhıdı
- 108 cümle eytâmı severdi bî-gümân
anlara ihsân éderidi her zamân
- 109 ol saħî mâlin komazdı yarına
‘âşıkıdı Hâk anuñ dîdârına
- 110 dü-cihânda seyyid-i sâdâtıdı
cümle küfr ehli anuñcün mâtıdı
- 111 kamu düşmişlerüñ alurđı elin
gösterürdi cümleye toğrı yolın
- 112 dâyim ihsân olmışıdı şan‘atı
hem tabîb-i hâzık idi ol katı
- 113 çünki ahlâkından oldı bir iki söz
mu‘cizâtından dağı güş eyleñüz
- 114 cümle halk râvî olursa ey hümâm
haşra dek ahlâkı olmazıdı tamâm
- 115 rahmet etsün dèrişen bârî saña
eş-şalâtu ve's-selâm dè sen aña
faşl fi-beyâni mu‘cizâti'n-nebî şalla'llâhu ‘aleyhi ve sellem
- 116 diñleñ emdi ‘âşık u devletlüler
nêce kıldı Muştafâ bunda hüner
- 117 mu‘cizâtıdur resülün bu kelâm
n'èyledi gör bunda ol hayrül-enâm
- 118 bir gün ol ve's-şems ü tãhâ vü duhâ
ya'nî kim Aħmed u Muħammed u Muştafâ

[36b]

- 119 ittifağ etdi münâfıklar kamu
da'vet êtdiler resûli ey 'amû
120 bir kuzı katl êtdiler 'uryân êdüp
ağü katdılar aña biryân êdüp
121 çok ta'am getürdiler kuzı bile
yeyüp Aḥmed kuzıdan ḥaşâ öle
122 ortaya geldi çün ol pişmiş kuzı
dirilüp ol kuzı açıldı gözi
123 dër bi-izni'l-lâh ki kuzı yâ resûl
yeme benden hem beni êtme kabûl
124 ağü katdılar münâfıklar baña
öldüreler kaçd kıldılar saña
125 çün bu ḥâli ol ḡanem kıldı 'ayân
zû'l-fiḡâr çekdi 'Alî ol dem hemân
126 kim kıra ehl-i nifâḡuñ cümlesin
Muştafâ şavdı 'Alî'nüñ ḡamlesin
127 Ḥaḡ te'âlâ cümleye nâzır durur
her nê yërde isteseñ ḡâzır durur
128 çün ki ḡâfız ola vâcib bir kula
yâ 'Alî dër eylemeñüz ḡûl kula
129 daḡı bundan soñra n'oldı anda ḡâl
mu'cizâtuñ cümlesi denmeñ muḡal
130 aç kulaḡuñ sen daḡı bu ḡikmete
vardı enşârı evine da'vete
131 bir dişi koyun boḡazladı alup
bişirüp ḡodı öñine getürüp

[37a]

- 132 ḡişşe etdi ol koyunu Muştafâ
otuz üç biñ er yeyüp buldı şafâ
133 koyunuñ kemigin cem' etdi ol
cildine koyup du'â kıldı resûl
134 emr-i Ḥaḡıla koyun buldı ḡayât
gördiler anı nêce ehl-i menât
135 nêçeler görüp müsülmân oldılar
cümle aşḡâbıla ihvân oldılar
136 ol ḡabîbüñ 'izzetin gör ey ḡümâm
ol koyun altı yüze yêtdi tamâm
137 mu'cizâtın bir daḡı diñleñ gerü
Muştafâ'nun 'âşığı gelsün bërü
138 ehl-i da'vetüñ anası varıdı
ol ḡarınun gözi ḡâyet körüdi
139 ol koyunun çünki ḡâlin bildi ol
bir du'â kıldı benümçün yâ resûl
140 bir du'â kıldı ḡarıya ol emîn
tîz anuñ gözleri açıldı hemîn
141 yine ol iḡsân-ı burc-ı salḡanat
hem kerem-ḡân o şâḡib-i memleket
142 şol mübârek barmaḡından aḡdı şu
ḡayrılar ḡâdir degil illâ ki ḡû

- 143 içdi andan néçe biñ asker tamām
néçe biñ hasta şifā buldı benām
- 144 şîşelere koyup ol şuyı 'ayān
bir iki yüz yıl tırdı bir yerde hemān
- [37b]
- 145 şöñra bir sultān eline girdi çün
kimse bilmez aşlını anuñ né çün
- 146 varıdı bir pîr-i fānī hem cüzām
şāh buyurdı tiz getürdiler benām
- 147 vérdiler ol şuyı aña içdi ol
'an-ķarīb buldı şihhat ey pür-uşül
- 148 ol pîrün aķ şaķalı ķarardı hem
dağı diñleñ n'eyledi Aħmed o dem
- 149 néçe gözsüzlere ve sözsüzlere
cümle şihhat buldı emr-i Hāķ'ıla
- 150 cümleden Ķur'an-ı 'azīm mu'ciz durur
ya'nī kim her oķıyan 'aciz durur
- 151 cümle ümmet tābi'üz furķāna biz
ol durur hem muķtedāmuz şeyhimüz
- 152 Hāķ buyurdı raṭb u yābis bī-gümān
derc olinmişdur kitāb içre hemān
- 153 dünyāda Ķur'an'dan artuķ nesne yok
cümle 'izzet bunda durur az u çok
- 154 tā çü devlet āmennā Ķur'an durur
bunca 'izzet Aħmed'e furķān durur
- 155 mu'cizin anuñ birez kıldıķ beyān
hem 'urūci nécedür diñleñ hemān
- 156 ger bu hāķ rāvī olursa ey hümām
mu'cizātı haşra dek olmaz tamām
- 157 raħmet etsün dërseñ bārī saña
eş-şalātu ve's-selām de sen aña
- [38a]
- medħ-i ĥazret-i resūlu'llāh şallā'llāhu 'aleyhi ve sellem**
- 158 şifātu'n-nebiyyi'l-muştafā ma'deni'l-vefā
cemīlu'l-vefā cellet 'ani'l-'addi ve'l-iḥşāi⁸
- 159 menāķibuhu ve'l-mu'cizāu 'azīmetun
laķad a'caztu fikran yadūmu lehā eşfāu⁹
- 160 fe-subḥāne men esrā bi-leyn'in bi-'abdihi
mine'l-mescidi'l-a'lā ile'l-mescidi'l-aķşā¹⁰
- faşl fi-beyāni mi'rāci'n-nebī şallā'llāhu 'aleyhi ve sellem**
- 161 diñleñüz ey 'āķilān-ı pür-hüner
néce mi'rāc kıldı gör ol mu'teber
- 162 māh-ı receb toğdı çün kim ey ḥ'oca
oldı hem yigirmi yédinci gece
- 163 çün ki yokdur mābeyninde iftirāk

⁸ "Seçilmiş peygamberin sıfatları, mucizeler madenidir: Güzeldir, cana yakındır, düşmanlar bu sıfatları görmezler ve onlardan etkilenmezler."

⁹ "O'nun hasletleri de mucizeleri de yücedir. (Bunlar karşısında) aklım fikrim aciz kaldı, işin içinden çıkamadım."

¹⁰ "Kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya yürüten Allah'ın şanı yücedir."

- 164 illā cūş eyledi baħr-i iştiyāk
eyleyüp Cibrīl'e Allāh bir nidā
165 Aħmed'e vardı seni ister Ĥüdā
gizlü rāzum vardur aña söylerem
166 daħı 'arş üzre ziyāfet eylerem
ol ĥabībüm baña gelsün bu gece
167 gökleri seyr eylesün uçdan uca
'arş u ferş ü cenneti görsün dedi ol
168 hem beni görüp şeref bulsun resül
şoñra kılsun levĥ-i maħfūza nazar
aħz-ı ma'nā eylesün dēr māħazar
- [38b]
- 169 hem dedi Cebrā'īl'e kim yā emīn
cennete var ol ĥabībüm çün hemīn
170 al kemer [ü] ĥulle muraşşa' tāc ile
hem buyurdu bir Burāk al gēt bile
171 emr ile me'mūr olup biñ celīl
cennet içre girdi ol dem Cebrā'īl
172 gördi Cebrā'īl yörür kırk biñ Burāk
her biri mesrūr biri eyler firāk
173 şöyle maħzūn melūl olmış turur
ol Burāk'a Cebrā'īl toğrı varur
174 gezüp otlar cümle senüñ yoldaşuñ
sen nē turursın revān olmış yaşuñ
175 ol Burāk Cebrā'īle dēr ey cānum
şöyle kırk biñ yıl durur ĥālüm benüm
176 bir nidā eşitdüm anda ey emīn
yā Muħammed dēyü çağırdı hemīn
177 'aşık oldum cān u dilden ol ara
bilmezem kim 'ākābet-i ĥālüm n'ede
178 ol zamāndan bērü şöyle oldı ĥāl
ķalmadı hīç bende iz'ān u mecāl
179 zāhir a'zālarum zī-rūħdur
illā 'ışķdan bu tenüm mecrūħdur
180 cennet içre gerçi mevt olmaz 'ayān
müteħarrık meyyitem şimdi hemān
181 gördi Cebrā'īl Burāk'uñ şabrı yoķ
şindi cārī oldı saña emr-i Ĥaķ
- [39a]
- 182 ger ĥaķīķat 'aşık olsa bir gişi
ma'şūkına erişür erkek dişi
183 gel gedelüm ma'şūkuna yā Burāk
vāşıl ol maṭlūbuña gētsün firāk
184 aldı bir tāc [u] kemer [ü] ĥulle Burāk
'azm-ı Aħmed eyleyüp kıldı yaraķ
185 ol resül-ı mefĥar-ı nūr-ı cihān
ümmeħānī ĥücesindeydi hemān
186 érdi ol vaķt aña Cibrīl-i emīn
dēr selām étđi saña rabbüñ hemīn
187 da'vet étđi seni rabbü'l-'ālemīn

- 188 kıl yarağuş gèdelüm ey şâh-ı dîn
Muştafâ durdı yerinden ol zamân
189 rākib oldı ol Burāk üzre hemân
çün teveccüh eyledi Kudüs'e resül
190 yolda çok nesne görüp söyleşdi ol
varayın Kudüs-i Şerîf'e êrdiler
Mescid-i Akşâ içine girdiler
191 bağladılar ol Burāk'ı halkaya
cümle geldi anda rûh-ı enbiyâ
192 şöyle emr eyledi çün kim bî-niyâz
kılalar anda iki rek'at namâz
193 dağı Aḥmed anda oldı muḳtedâ
enbiyâ [vü] ervâh kıldı iḳtidâ
194 çün göke 'azm êtdi ol ḥurşid-i dîn
âfitâb göklerde yaraşur hemîn
- [39b]
- 195 peyk-i ḥazret bile oldılar revân
öñine düşüp delîl oldı hemân
196 emr-i Ḥaḳ birle urulmuş nerdübân
gördiler nûr-ı muşavver bî-gümân
197 nerdübâna çün ḳadem başdı resül
êrdi evvelki göke ol pür-uşül
198 çün gök ehline bulışdı Muştafâ
şayḥa êdüp dèdi anlar merḥabâ
199 merḥabâ ḥoş geldün ey şâh-ı cihân
senüñiçün yaradıldı kün-fe-kân
ğazel-i medḥ-i nebî 'aleyhi's-selâm
200 merḥabâ maḥbûb-ı ğaffâr merḥabâ
merḥabâ maḳbûl-ı settâr merḥabâ
merḥabâ ğâlib-i küffâr merḥabâ
201 merḥabâ sensin emîrû'l-mü'minîn
merḥabâ sensin şefî'ü'l-müznibîn
merḥabâ sensin imâmü'l-müttaḳîn
202 merḥabâ ey enbiyânuḡ serveri
merḥabâ ey evliyânuḡ dilberi
merḥabâ ey etkıyânuḡ rehberi
203 merḥabâ ey pâdişâh-ı dü-cihân
merḥabâ ey mefḥar-ı kevn ü mekân
- [40a]
- 204 merḥabâ derdine 'aşayân merḥabâ
bu Emîri bendeḡe yarın şefâ'at eyle kim
ey ḥabîbu'llâh budur senden ricâsı merḥabâ
faşl fi-beyâni iḥtitâmi mi'râci'n-nebî 'aleyhi's-selâm
205 cümle şâz oldı görüp ehl-i semâ
cân u dilden 'âşıḳ oldılar aḡa
206 hîç aḡad bunda gelüp êrişmedi
kimseye ḥaber vèrüp buluşmadı
207 yâ Muḥammed muştılıḳ olsun saḡa
hep senüñdür kâyinât öñden şoḡa
208 dağı andan gètdiler anlar tamâm

- 209 gördiler anda neçe a'la maḳām
müntehā-yı sidreye vardı bular
210 ol aradan Muştafā geçmek diler
ol maḳāmda ḳaldı çün peyk-i Hüdā
Muştafā Cebrā'îl'e ḳıldı nidā
211 dēr neçün maḳzūn ḳalduḡ sen gērü
bunda ḳalma gel gēdelüm ilerü
212 şimdiye dek baḡa olmuşduḡ refiḳ
bunda neçün ḳaldıḡuz deḡ ey şefiḳ
213 bu maḳāmı baḡa emr ētdi celīl
bundan öte varmazam dēr Cebrā'îl
214 yā Muḡammed saḡa Allāh'dur refiḳ
hem ḡaşırdā cümleye sensin şefiḳ
- [40b]
- 215 böyle dērken Muştafā'ya Cebrā'îl
geldi Refref Aḡmed'e oldı sebīl
216 ḳādir olmaz kimse vērmege cevāb
andan öte geçdi yētmiş biḡ ḡicāb
217 cāzibe-i Ḥaḳ çekdi çün esdi nesīm
ḡarf-i elif ḳaldı bāḳī gētdi mīm
218 mīm gētdi çün ki anda Aḡmed'ün
ḳaldı aḡad bāḳī aḡa ḡamd ēdün
219 ērdi vaḡdet milkine ol şāh-ı dīn
dēndi ḡoḡsan biḡ kelām anda hemīn
220 cümleden Ḥaḳ çün münezzehdür tamām
ḡarf u lafz u şavt aḡa olmaz maḳām
221 armaḡanuḡ var mı baḡa dēdi Ḥaḳ
dēdi Aḡmed Ḥaḳ'a lāyık nesne yoḳ
222 nēye ḳādirden Ḥaḳ'a lāyık ola
'acz u küstāḡlıḳ getürmişem bile
223 dēdi yā Aḡmed ḡabībümsin benüm
şöyle bil kim sen benümsin ben senün
224 Muştafā dēdi yā ilāhe'l-'ālemīn
her nē dēdümse 'atā ḳılduḡ hemīn
225 luḡf ēdüp ümmeḡüme vēr armaḡan
tuḡfe olsun anlara ol her zamān
226 dēr ḡabībüm anlara vērdüm şalāt
daḡı i'tā eyledüm şavm u zekāt
227 bu şalāti ḳılalar anlar tamām
cennetü'l-me'vayede bulurlar maḳām
- [41a]
- 228 mällarına vērsün anlar hem zekāt
şāyim olup daḡı bulsunlar ḡayāt
229 ümmeḡün terk ētmesün ḳılsun namāz
günde beş kez baḡa ētsünler niyāz
230 ger bu emrümile me'mūr olalar
yēdi [b]u gök ehli şavābın bulalar
231 şol ḳadar fazīleti vardur bunuḡ
baḡa mi'rācuḡ gibidür bu senün
232 elli vaḡtidi namāz bize ezel

- 233 sonra tahfif êtdi anı kim yezel
cümle maqşûdı anuñ oldı tamâm
- 234 gerü döndi menziline ol imâm
yine şahrâ üstine kıldı nüzûl
şavma'asına varup oturdı ol
- 235 tayy-ı mekân olmışıdı çün o dem
gétmemişıdı döşeginden issi hem
- 236 kaşr êdüp mi'râcı çün kılduğ beyân
hem vefât-ı Aḥmed'i diñleş hemân
- 237 cümle zî-rûḥ râvî olsa ey hümâm
ḥaşra dek mi'râc olmazdı tamâm
- 238 ger dilerseñ rahmet êde ḥaḫ saña
eş-şalātu ve's-selâm de sen aña
faşl fi-beyâni marazî'n-nebî 'aleyhi's-selâm
- 239 diñleşüz ol rûḥ-ı pāk-i Muştafâ
hem leṭâfet ma'deni kân-ı saḥâ
- [41b]
- 240 gâhî aḡrırdı mübârek başı anuñ
ḥâlî degildi şudâ'dan işi anuñ
- 241 illâ incidüp zaḥmet êtmezdi ol
rıfkıla aḡrırdı hîç gétmezdi ol
- 242 şiddetile aḡrırdı def'âtıla
vêrdi ol gâyet şudâ'a kerrâtıla
- 243 işbu minvâl üzre birkaç gün hemîn
muẓtarib oldı resûl-ı pāk-dîn
- 244 'Âyişe ḥatun evine vardı hem
ḥasta oldı ol ḥabîb-i pür-kerem
- 245 çün şalât vaḫtı êrişdi ol zamân
oḫudı cümle mü'ezzinler ezân
- 246 istimâ' êtdi ezânı Muştafâ
tîz turup kıldı vuzû ol pür-şafâ
- 247 gördi kim cisminde ḳalmamış mecâl
çaḡıruñ gelsün dedı bunda Bilâl
- 248 tîz ḥaber vêrdiler aña geldi uş
dedı şimdi olmadum ben ḳatı ḥōş
- 249 de Ebû Bekr'e niyâbet eylesün
yêrüme geçsün imâmet eylesün
- 250 tîz ḥaber vêrdi varup anda Bilâl
cümle aşḥâb içine düşdi melâl
- 251 dediler n'oldı bizüm sultânumuz
kim fidâ olsun yolına cânumuz
- 252 mescid içre âh u feryâd êtdiler
yaş yêrine anda ḳanlar döktiler
- [42a]
- 253 dediler ḳanda varalum ey ilâh
senden artuḫ yoḫ durur bize penâh
- 254 aḡlamaḳdan bir dem ârâm oldılar
ḥazret-i Ebû Bekr'e cümle uydılar
- 255 iḫtiyârı géttdi bu Bekr'ün hemîn
dêr 'Ömer'e gel imâm ol yâ emîn

- 256 ol Bilāl bu Bekr'e imām ol dēdi tīz
ğayrıya me'zūn degilüz şimdi biz
- 257 cümleye bu Bekir oldı muktedā
hem gelüp resūl daḥı kıldı iktidā
- 258 çün namāzı kıldılar anlar tamām
Muştafā'yı gördi anlar ey hümām
- 259 bildiler kim ḥasta olmuş ol şerif
hem daḥı cismi anuḡ ġāyetde naḥif
- 260 dēdiler kim ey bizüm sulṭānumuz
ḳalmasun bir ān sensüz cānumuz
- 261 çün şadaḳa redd-i belā durur hemān
hem daḥı 'ömri ziyād eyler 'ayān
- 262 kim senünçün bende-i 'uryān olalum
cümlemüz yoluḡa ḳurbān olalum
- 263 çün temelluḳ kıldı aşḫāb-ı kirām
çok şenā ètdi resūl ey bedr-i tām
- 264 böyle dēyüp çıḳdı minber üstine
anlara va'z u naşihāt ḳaşdına
- 265 nēce biḡ va'az u naşihāt eyledi
cümlesin 'ilm-i ledünden söyledi
- [42b]
- 266 daḥı dēdi ey şaḫāb-ı kirām
ümmetüme èdesiz benden selām
- 267 emrümi benüm nehy bilmeyeler
nefsleri ārzūsına yèlmeyeler
- 268 cümle emrümi ri'āyet kıllalar
ḫaḳa bende baḡa ümmet olalar
- 269 cümle zī-rūḫ rāvī olsa ey hümām
ḫaşra dek fażileti olmaz tamām
- 270 raḫmet ètsün dērişenḡ bārī saḡa
eş-şalātu ve's-selām dē sen aḡa
**faşl fī-beyāni 'aṭā'i'llāhi te'ālā en-nebiyy 'aleyhi's-selām li-ecli
ümmeti**
- 271 daḥı dinleḡ ki nēye èrişdi ḫāl
nēce oldı ol resūl-ı pür-kemāl
- 272 ḫastalık vèrdi resūla ki ḳatı
varduḡınca artdı ġāyet raḫmeti
- 273 ol dem içre nāzil oldı Cebrā'īl
dēdi kim saḡa selām ètdi celīl
- 274 hem dēdi benden nē ister Muştafā
cümle maḳşūdın anuḡ kıldum revā
- 275 'ömrin anuḡ uzadayın ben 'ayān
Nūḫ 'ömrince èdeyin dēr hemān
- 276 èdeyin ṭaḡları altun hem aḡa
dēr ḫabībüm cümleden yègdür baḡa
- [43a]
- 277 yēdi deryā olup anuḡ şerbeti
daḥı yèḡ olsun şekerden lezzeti
- 278 ḫaḳ kelāmın Muştafā eyledi gūş
şāz olup baḫr-i maḫabbet kıldı cūş

- 279 bunda yüz biñ kerre yaşarsa bir gişi
şoñra ölmekdür anuñ lâbüd işi
280 n'ederem ol 'ömri bâkî olmaya
hem bu dünyâ içre mü'min gülmeye
281 varısa bir zerre anuñ lezzeti
biñ ziyâde olur ancak zaħmeti
282 dèdi Aħmed Cebrâ'il'e ey emîn
ümmetümdür dilegüm Hağ'dan hemîn
283 ğayrı için yok durur hiç minnetüm
minnet aña ümmetümdür ümmetüm
284 vardı geldi hażrete ol peyk-i rabb
dèr selâm ètdi saña kâdir çalab
285 dèr hañbübüm baña ètdi minneti
hep bağışladum ben aña ümmeti
286 ümmet-i evsâtına edem 'atâ
eşkıyâsın dağı gör n'eyler Hüdâ
287 her gişi yana günâhınca tamâm
şoñra koyam cennete dèr ey hümâm
288 bu kelâmı eşidüp Aħmed 'ayân
şad u ğandân oldu ol şâhib-i zamân
faşl fi-beyâni vefâti'n-nebi şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem

[43b]

- 289 ğuş edüñ mevt-i resûlı siz ğerü
nece tolındı o şâh-ı mâh-rü
290 geldi şoñra emrile Cibrîl-i emîn
bile gelmişidi 'Azrâ'il hemîn
291 bir nidâ kıldı gelüp rûhu'l-emîn
var mı içerü girmege destür hemîn
292 dèdi anda Fâtıma kim ey 'amû
ğam-ğin olduğ şimdi biz bunda kamu
293 ne buyurduñ şimdi yok anda mecâl
mâh-ı dîn bedriken olmışdur hilâl
294 luğf edüp var işüne ey 'aziz
bî-ħuzûruz bunda ğâyet şimdi biz
295 bir dağı kıldı nidâ geldi ilerü
var mı icâzet gireyüz biz içerü
296 dèdi Aħmed bunu şanmañ siz ğarîb
geldi benümle ğedisler 'an-ğarîb
297 bu gelendür hażret-i rûhu'l-emîn
cârî oldu emr-i Hağ 'ayne'l-yağın
298 bu gelendür 'âlemi kılan ğarâb
dèr bi-izni'l-lâh neçeleri türâb
299 neçe oğulları hem ğardaşları
bir birinden ayıran yoldaşları
300 ata ana bağrını eyler kebâb
çün temennâ ètdi senden fetħ-i bâb
301 ey ciger köşem de gelsün içerü
emrile gelmişe denmez ğet ğerü

[44a]

- 302 Fâtıma Zehrâ turup biñ âhıla

- 303 hücrenüñ kapusını ya'nî gele
ol melek girüp aña vèrdi selâm
- 304 hâtırın şorup dèdi ey bedr-i tām
Hak te'ālā hazreti kıldı selâm
- 305 hem daħı gör dèdi ol hayrū'l-enām
kim eger izin vèrürse ol saña
- 306 al mübârek rûhını getür baña
ger icâzet vèrmezise key saķın
- 307 olmasun kim varasın aña yaķın
emr êderseñ şimdi kabz-ı rûh edem
- 308 vèrmeziseñüz hemân dönüp gèdem
böyle dèrken hâzır oldı Cebrâ'îl
- 309 muntazırdan rûhına dèr ol celîl
hem dèdi lâyıķ degil fânî cihân
- 310 dergeh-i bâķide yaraşur hemân
dè ki gelsün şimdi baña rûh-ı mā
- 311 zîrâ 'ulyâda yörür dâyim hümâ
hak nè buyurdısa anı eyle êt
- 312 emrini yèrine gètür de gèt
ol firişte otururken tîz turur
- 313 hem resûlün yanına yaķın varur
ol habîbi görse olmış nûra ğarķ
- 314 'Azrâ'îl hîç 'uzvunı kılmadı fark
oldı 'âciz kabz-ı rûha ol emîn
- 314 nûr içinden bir nidâ êrdi hemîn
- [44b]
- 315 dèdi 'Azrâ'îl'e çık sen aradan
alur ancaķ rûhumı ol yaradan
- 316 kanda idün Hak baña vèrmişidi cân
yaradılmamışdı bu kevn ü mekân
- 317 geldi ol sâ'atde hâtifden nidâ
keff-i kudret açılup dèr ol Hüdâ
- 318 dèdi ey rûh-ı Muhammed gel baña
ben senün 'aşıkunam öñden şoña
- 319 hem pîrün degil senün dâr-ı fenâ
pes yèter çekdüñ fenâ içre 'anâ
- 320 revnaķı yok hâk içinde gevherün
nûr-ı mā êriş ki budur cevherün
- 321 maħbesi tende neçe bir iftirâķ
hem neçe nûr-ı cemâle iştiyâķ
- 322 Allâh aña bir nazâr kıldı 'ayân
rûh-ı pâkın teslim eyledi hemân
- 322 **faşl fi-beyâni muķaddemâti vefâti'n-nebî 'aleyhi's-selâm**
- 323 yevm-i işneyn idi ol şâh-ı cihân
eyledi 'azm ilâ-a'lâ'l-cinân
- 324 rıhlet êtdi çün fenâdan şâh-ı dîn
cümle aşhâb-ı kibâr bildi hemîn
- 325 bir araya cem' olup ehl-i yaķın
mâtem êtdiler aña ol dem hemîn
- 326 şol kadar feryâd u efgân eylediler

- [45a]
- 327 göz yaşını anda 'ummân eylediler
- 328 gönüllere ağdı o dem feryād u vāh
mātem édüp her melek géydi siyāh
- 329 şol kadar kim anda oldı böyle yās
géydi mātem tonını hep cinn ü nās
- 330 eyle gün şöyle tütildi 'ayān
zülmetinden kapkara oldı cihān
- 331 gördiler gétđi cihāndan ol emīn
bildiler gelmez gèrü 'ayne'l-yaķın
- 332 hem dèdiler bu işe şabr édelüm
nefsimüze néçe gün cebr édelüm
- 333 cem' olup tanışdı aşhāb-ı kibār
kıldılar techiz ü tekfīn āşikār
- 334 gömlegi içinde yudı şāh-ı 'Alī
şīr-i haķdur ol velīler serveri
- 335 çün kefenlendi o şāh-ı kāyinat
evvelā vācib aña kıldı şalāt
- 336 ümmete raħmet durur bundan murād
böyle buyurdı resūl-ı mümkināt
- 337 kıldılar üç gün namāzın muttaşıl
arası olmadı anuñ munfaşıl
- 338 yèrde gökde kim varısa geldiler
ol ħabībün hep namāzın kıldılar
- 339 sünnet üzre defn olındı ol resūl
vèr şalāvāt rūhına bulsun vuşul
- 340 dönüben andan şahābi cāzi'ün
dèdiler innā ileyhi rāci'ün
- [45b]
- 340 çün tamām étdük Muħammed mevlūdın
cem' olup diñlediler ehl-i yaķın
- 341 Muştafā'nuñ ħürmetine ey ilāh
kim kapuñdur kamu miskīne penāh
- 342 bir bölük miskinlerüz hep geldük uş
yüzimüz kara elimüz daħı boş
- 343 bir uğurdan cürmimüz 'afv eylegil
raħmetün şuyı ile maħv eylegil
- 344 bu Emīri 'āşiye kıl raħmeti
çekmeye rüz-ı cezāda zaħmeti
- 345 raħmetün baħrinden eksilmez ebed
yoķ kıyāsıla aña zīrā ki ħad
- 346 pes anuñ haķkı bize eyle 'atā
hem şefā'at éde anda Muştafā
- 347 hem aña yüz biñ dil ü candan selām
dergehünde kıl 'atā bize tamām
- 348 hem daħı evlādınuñ ensābınuñ
ālinün aşhābınuñ aħbābınuñ
- 349 cümlesinden rāzī olsun ol mu'īn
raħmetu'llāhi 'aleyhim ecmā'īn

Sonuç

Emîrî'nin *Mevlid*'i, Eski Anadolu Türkçesi döneminde ve sonrasında kaleme alınan mevlit metinleri içerisinde bir halka olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk edebiyatında Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı ile birlikte başlayan mevlit yazma geleneği onun ardılları tarafından da devam ettirilmiştir. Süleyman Çelebi'den sonra yazılan mevlitlerde onun kuvvetli bir tesiri görülmekle beraber kullanılan dil, Arapça ve Farsça tamlamaların yoğunluğu değişmiş ve konu çoğunlukla aynı olsa da şairlerin üslubu meselenin aktarımında farklılıklar göstermiştir.

Bu yazının konusu oluşturan eser dikkatle incelendiğinde Eski Anadolu Türkçesinin temel imlâ özellikleri ile ses ve şekil özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Bununla birlikte eserin söz varlığının Eski Anadolu Türkçesi son dönem metinlerinde rastlanılması gayet tabii olan Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarla örülü olduğu göze çarpmaktadır. Yine de metnin söz varlığı Eski Türkçe unsurları ihtiva etmektedir. Bu sözcüklere metinden sırasıyla şunlar örnek olarak verilebilir. Soğdca kökenli olduğu kabul edilen Eski Türkçe döneminde *uşmak* olarak tanımlanmış olan (Zieme 1981: 224, 17. satır; ayrıca not için bkz. s. 229) *uçmak* 'cennet' 024 (< Soğd. *wštm*ʿyw, Gharib 1995: 415a, 10236. madde) ile *şam* 'cehennem' 024 (< Soğd. *tm-*, Gharib 1995: 387b, 9588. madde) sözcükleri metinde yer alır; ancak *uçmak* 'cennet' yanında Arapça *cennet* (054, 167, 169. vd. beyitler) sözcüğü de mevcuttur. Benzer bir durum olarak Eski Türkçe döneminde tespit edilen *armağan* 'hediye' 221, 225 (ED 232a) yanında Arapça *tuhfe* 'hediye' 225 sözcüğü de metinde yer almaktadır. Eski Türkçe döneminde tespit edilen '(kapı) kapamak' (ED 870b) anlamındaki *yap-* fiili metinde bir yerde *yap şamunun şapusun şetsün 'anā* 050 ifadesinde tespit edilmiştir. Eski Türkçe metinlerde görülen *ağ-* 'yükselmek' 327 (ED 77a), *ağu* 'zehir' 120, 124 (ED 78b), *şanda* 'nerede, nereye' 253, 316 (ED), *yarak* 'hazırlık' 184, 187 (ED 962a), *yél-* 'koşmak, gitmek' 267 (ED 918a) ve *yu-* 'yıkamak' 333 (ED 870a) sözcükleri de yine metnimizde tanıklanan Eski Türkçe ifadelerdendir. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış bugün Türk ve dünya kütüphanelerinde mevcut olan ancak henüz neşredilmemiş muhtelif konulu nice eser Türk dilinin tarihsel gelişiminin seyrine katkı sağlayabilmesi açısından araştırmacısını beklemektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Hasan (2007). "Eski Türk Edebiyatı'nda Mevlidler". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. V/9: 323-332.
- BUZPINAR, Ş. Tufan (2006). "Nakîbüleşraf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32: 322-324.
- CANIM, Rıdvan (2018). *Lâtîf-Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- CLAUSON, Sir Gerard (1972) (ED). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Oxford at the Clarendon Press.
- Emîrî. *Mevlid*. İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi. Ayasofya Koleksiyonu, 3821/3. vr. 31^b-45^b.
- FUCHS, H. – F. de JONG (1989). "Mawlid". *Encyclopaedia of Islam* 2nd ed., VI: 895-897.
- GHARIB, B. (1995). *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*. Tehran: Farhang.
- İPEKTEN, Halûk vd. (2017). *Sehî Beg – Heşt Bihişt*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İSEN, Mustafa (1994). *Kühü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İSEN, Mustafa (1999). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KILIÇ, Filiz (2018). *Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi – Meşâ'irü's-Şu'arâ*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- MAZIOĞLU, Hasibe (1975). "Yeni Mevlid Metinleri". *Türk Dil Kurumu'nun 40. ve Divan-ü Lûgati't-Türk'ün 900. Yıldönümleri Dolayısıyla Düzenlenen I. Türk Dili Bilimsel Kurultayında Sunulan Bildiriler* (27-29 Eylül 1972). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 73-95.
- ÖZEL, Ahmet (2004). "Mevlid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı: 475-479.
- SUNGURHAN, Aysun (2017). *Kınalızâde Hasan Çelebi - Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ŞEKER, Mehmet (2004). "Osmanlılar'da Mevlid Törenleri". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı: 479-480.
- ZIEME, Peter (1981). "Ein Hochzeitssegen Uigurischer Christen". *Scholia. Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde Annemarie von Gabain zum 80. Geburtstag am 4. Juli 1981 dargebracht von Kollegen, Freunden und Schülern* (ed. Klaus Röhrborn - Horst Wilfrid Brands). Wiesbaden: Otto Harrassowitz: 221-232. (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica. 14)

